

Princípios gerais da Política corporativa de *compliance* penal

[Setembro de 2023]

Contido

1. Introducción
 - 1.1 Antecedentes
 - 1.2 Alcance
 - 1.3 Obxectivo
2. Ámbito de aplicación
3. Marco normativo. Normativa e estándares de aplicación
4. Principios xerais de xestión do risco penal
5. Modelo de Prevención Penal

1. Introducción

1.1 Antecedentes

O 23 de xuño de 2010 publicouse no Boletín Oficial do Estado a Lei orgánica 5/2010 pola que se modificou a Lei orgánica 10/1995 do Código penal, que entrou en vigor o 23 de decembro de 2010. Esta reforma supuxo, entre outros aspectos, a introdución na xurisdición penal da responsabilidade das persoas xurídicas, o que supuña un avance na harmonización normativa comunitaria e pasaba a regular unha situación que demandaba a existencia dun reproche penal específico en supostos de delitos cometidos por determinadas persoas físicas ao abeiro dunha estrutura societaria/empresarial.

O Código penal sufriu unha nova reforma a través da Lei orgánica 1/2015, en vigor desde o 1 de xullo de 2015. Esta nova reforma mellorou a técnica na regulación da responsabilidade penal das persoas xurídicas coa finalidade de delimitar axeitadamente o contido do *'debido control'*, entendido como o incumprimento grave do deber de supervisión sobre os traballadores da empresa e cuxo quebrantamento permite fundamentar a súa responsabilidade penal.

Non obstante, no caso de que a compañía conte cun **programa de prevención** que reduza o risco de comisión de delitos e un órgano de supervisión do programa de prevención que reúnan determinadas características, quedará exenta de responsabilidade penal. A reforma incide, ademais, nos posibles suxeitos penalmente responsables, os delitos concretos que poden activar a responsabilidade penal ou o sistema de penas, establecendo unha regulación completa na materia.

Ademais, o 13 de marzo de 2019 entrou en vigor a Lei orgánica 1/2019 pola que se modificou o Código penal para traspor directivas da Unión Europea nos ámbitos financeiros e de terrorismo, e abordar cuestións de índole internacional.

Durante o 2021 modificouse o Código penal como consecuencia da entrada en vigor da Lei orgánica 6/2021, do 28 de abril, mediante a que se incorporan dúas novas agravantes para o delito de branqueo de capitais e a Lei orgánica 8/2021, do 4 de xuño, de protección integral á infancia e á adolescencia fronte á violencia, mediante a que se incorporan os artigos 3, apartados 2 a 4, 6 e 9, parágrafos a), b) e g) da Directiva 2011/93/UE do 13 de decembro de 2011, relativos á loita contra os abusos e a explotación sexual dos menores e a pornografía infantil.

Posteriormente, no exercicio 2022 modificouse novamente o Código Penal como consecuencia da entrada en vigor de:

- A Lei orgánica 9/2022, do 28 de xullo, pola que se establecen normas que faciliten o uso de información financeira e doutro tipo para a prevención, detección, investigación ou axuizamento de infraccións penais.
- Lei orgánica 10/2022, do 6 de setembro, de garantía integral da liberdade sexual pola que se prevé a obriga por parte das empresas de promover condicións de traballo que eviten a comisión de delitos e outras condutas contra a liberdade sexual e a integridade moral no traballo.
- Lei orgánica 14/2022, do 22 de decembro, de transposición de directivas europeas e outras disposicións para a adaptación da lexislación penal ao ordenamento da Unión Europea, e reforma dos delitos contra a integridade moral, desordes públicas e contrabando de armas de dobre uso.

Para a evolución continua do seu Modelo de Prevención Penal. CaixaBank establece como principal prioridade nas decisións de negocio e xestión a consolidación dunha cultura de *compliance* acorde cos máis altos estándares normativos e reguladores.

Por último, no exercicio 2023 publicouse unha nova modificación do Código penal a raíz da entrada en vigor da:

- Lei 2/2023, do 20 de febreiro, reguladora da protección das persoas que informen sobre infraccións normativas e de loita contra a corrupción.
- Lei orgánica 3/2023, do 28 de marzo, de modificación da Lei orgánica 10/1995, do 23 de novembro, do Código penal, en materia de maltrato animal.

- Lei orgánica 4/2023, do 27 de abril, para a modificación da Lei orgánica 10/1995, do 23 de novembro, do Código penal, nos delitos contra a liberdade sexual, a Lei de axuízamento criminal e a Lei orgánica 5/2000, do 12 de xaneiro, reguladora da responsabilidade penal dos menores.

1.2 Alcance

Neste escenario, pois, resulta esencial a revisión dos axeitados sistemas de control, de cumprimento normativo e de prevención penal existentes, co fin de intentar evitar que CaixaBank e as entidades do seu Perímetro incorran en continxencias deste tipo e garantir que o modelo de organización e xestión prevé, como aspectos principais: (i) a existencia dun órgano con poderes autónomos de iniciativa e control para a supervisión do funcionamento e do cumprimento do devandito modelo de prevención implantado; (ii) a identificación das actividades da empresa en cuxo ámbito poidan ser cometidos os delitos que deben ser previstos (mapa de riscos); (iii) a implantación de protocolos ou procedementos que concreten o proceso de formación da vontade da persoa xurídica, de adopción de decisións e de execución destas con relación a aqueles; (iv) a posta en funcionamento de modelos de xestión dos recursos axeitados para impedir a comisión dos delitos que deben ser previstos; (v) a obriga de informar de posibles riscos e incumprimentos ao organismo encargado de vixiar o funcionamento e observancia do modelo de prevención; (vi) un sistema disciplinario que sancione axeitadamente o incumprimento das medidas que estableza o modelo e (vii) a verificación periódica do modelo e da súa organización, na estrutura de control ou na actividade desenvolvida.

1.3 Obxectivo

Os obxectivos dos presentes Principios Xerais son, principalmente:

- I. Transmitir a todos os/as empregados/as, directivos/as e membros do órgano de administración de CaixaBank e ás entidades que forman o Perímetro, así como ás Persoas Asociadas que se relacionen con ela, o compromiso das filiais para velar porque a súa actividade estea baseada no respecto ás leis e ás normas vixentes en cada momento, así como na promoción e defensa dos seus valores corporativos e principios de actuación establecidos no seu Código ético e, por conseguinte, enlaza cos seus valores éticos, ratificando a firme vontade por manter unha conduta de estrito cumprimento en materia penal.
- II. Establecer un marco xeral para o Modelo de Prevención Penal da entidade, adaptándoo ás novas disposicións normativas. O Modelo comprende o conxunto de medidas dirixidas á prevención, detección e reacción fronte a comportamentos delituosos e identifica os riscos e controis asociados a estes que se establezan.
- III. Asegurar ante os accionistas, clientes, provedores, os órganos xudiciais e a sociedade en xeral que o Grupo CaixaBank cumpre cos deberes de supervisión e control da súa actividade, establecendo medidas axeitadas para previr ou reducir o risco da comisión de delitos e que, polo tanto, se exerce o debido control legalmente procedente sobre administradores, directivos, empregados e demais persoas asociadas.

Adicionalmente, CaixaBank determinou:

- As diferentes figuras penais que, de conformidade co previsto no Código penal español, poden ser imputables ás persoas xurídicas en España, distinguindo, en primeiro lugar, aqueles delitos cuxo potencial risco de comisión, atendendo ao obxecto social e á actividade ordinaria desempeñada por CaixaBank como entidade financeira centrada, principalmente, na prestación de servizos de financiamento e investimento no ámbito de banca retalista, corporativa, tesourería e mercados, así como ao negocio de seguros, e o resto de filiais que forman o Perímetro, podería ser máis elevado e, en segundo lugar, ao resto de comportamentos que poden ter relevancia penal por atoparse na nosa lexislación asociados a unha posible comisión por parte das persoas xurídicas.

- Os denominados delitos accesorios recollidos no artigo 129¹ do Código penal así como aqueles delitos denominados ad intra².

2. *Ámbito de aplicación*

Os presentes Principios xerais da Política corporativa de *compliance* penal (de agora en diante, 'os Principios Xerais') son de aplicación aos empregados/as, directivos/as e membros dos órganos de goberno de CaixaBank.

Os presentes Principios Xerais teñen carácter corporativo. En consecuencia, os principios de actuación definidos son aplicables ás sociedades do Grupo CaixaBank nos termos establecidos neste apartado. Os órganos de goberno destas sociedades adoptarán as decisións oportunas co obxecto de integrar as disposicións destes Principios Xerais adaptando, seguindo o principio de proporcionalidade, o marco de goberno á idiosincrasia da súa estrutura de órganos de goberno, comités e departamentos, e os seus principios de actuación, metodoloxías e procesos ao descrito neste documento.

Esta integración poderá supor, entre outras decisións, a aprobación duns Principios Xerais propios por parte da filial. A aprobación será necesaria naquelas filiais que precisen adaptar o que se dispón nestes Principios ás súas especificidades propias, xa sexa por materia, por xurisdición ou por relevancia do risco na filial. Naqueles casos en que as actividades de control e xestión do risco da filial se realicen directamente desde CaixaBank, xa sexa por materialidade do risco na filial, por razóns de eficiencia ou porque a filial externalizou en CaixaBank a xestión operativa deste risco, os órganos de goberno das filiais afectadas polo menos tomarán coñecemento da existencia destes Principios Xerais corporativos e da súa aplicación ás devanditas filiais.

A adhesión a estes Principios Xerais por parte dos órganos de goberno das filiais realizarase cando, sendo aplicables, a filial non elabore uns principios xerais propios.

En calquera caso, a función de cumprimento de CaixaBank, dado o seu carácter corporativo, velará por que a integración destes Principios Xerais nas filiais sexa proporcionada, que no caso de que as filiais aproben principios xerais propios estes estean aliñados cos principios xerais corporativos, e pola consistencia en todo o Grupo CaixaBank.

Por último, os presentes Principios Xerais, ademais de ser corporativos, teñen a consideración de principios xerais individuais de CaixaBank, matriz do Grupo CaixaBank.

Para os efectos destes Principios Xerais, configuran o Perímetro as empresas do Grupo CaixaBank en que concorren as seguintes condicións: participación maioritaria, control e vocación de permanencia por parte de CaixaBank, existencia de estrutura na sociedade e desenvolvemento dunha actividade relacionada coa actividade de CaixaBank. O condicionante de vocación de permanencia deixará de ter efecto se, transcorridos dous anos desde a decisión da súa non inclusión no Perímetro, unha filial continúa formando parte do Grupo.

Pola súa parte, **dentro das empresas do Perímetro**, distínguense dous tipos de filiais:

- **Filiais Significativas:** filiais que contan con función de Cumprimento Normativo propia en virtude da súa criticidade dentro do Grupo e pola existencia de requirimentos específicos como consecuencia de estar suxeitas a unha regulación adicional á regulación bancaria española e europea.
- **Resto Perímetro:** filiais que non dispoñen dunha unidade de Cumprimento Normativo propia ao non estar suxeitas a regulación adicional, á regulación bancaria ou en que o risco de cumprimento é menor debido á actividade desenvolvida.

En consonancia co nivel de complexidade, o Comité de Xestión Penal Corporativa establecerá distintas periodicidades de informe entre as filiais que conforman o Perímetro.

¹ O artigo 129 do Código penal, refírese a aquelas empresas, organizacións, grupos ou calquera outra clase de entidades ou agrupacións de persoas que, por carecer de personalidade xurídica, non estean comprendidas no artigo 31 bis, en cuxo seo, coa súa colaboración ou a través ou por medio delas se cometesen delitos, non se lles aplica o réxime de responsabilidade penal das persoas xurídicas, senón unha ou varias consecuencias accesorias á pena que corresponda ao autor do delito. Estas consecuencias son coincidentes coas medidas previstas en caso de responsabilidade penal da persoa xurídica.

² Riscos penais relevantes a nivel sectorial atendendo ás actividades desenvolvidas polo Grupo CaixaBank. En particular, fan referencia aos delitos relativos a administración desleal, apropiación indevida, falsidade documental e delitos societarios.

As filiais do Perímetro deberán supervisar e coordinar a implantación do modelo de prevención penal corporativo nas filiais que dependan delas.

As empresas do Grupo serán obxecto de revisión mínima anual para os efectos de contrastar a concorrencia dos requisitos para a determinación da súa inclusión no Perímetro, en cada momento.

Ademais, estes Principios Xerais serán de aplicación no seu apartado 4 a todas as Persoas Asociadas³ a CaixaBank, incluíndo especialmente os intermediarios e axentes que actúen en nome ou por conta da Entidade, sempre que as concretas circunstancias existentes así o permitan, para garantir dese xeito o cumprimento da lei e o seu actuar coa dilixencia debida.

Estes Principios Xerais non modifican as relacións de traballo entre as filiais de CaixaBank e os seus empregados, nin se poden interpretar como un contrato de traballo ou unha promesa de emprego por calquera período de tempo.

³ Persoas físicas ou xurídicas coas que CaixaBank ou calquera filial do Perímetro mantén relacións de negocio de calquera índole. Inclúe entre outras, as persoas que prestan os seus servizos a través de empresas de traballo temporal ou por medio de convenios académicos, intermediarios, axentes, corredores, asesores externos ou persoas físicas ou xurídicas contratadas para a entrega de bens ou prestación de servizos.

3. Marco normativo. Normativa e estándares de aplicación

Os presentes Principios xerais réxense polo previsto na normativa aplicable vixente, así como por aquela que a modifique ou substitúa no futuro. En concreto, na data da súa elaboración, a normativa vixente aplicable a CaixaBank é a seguinte:

- Lei orgánica 10/1995, do 23 de novembro, do Código penal e as súas posteriores modificacións
- Circular 1/2011 da Fiscalía Xeral do Estado, do 1 de xuño, relativa á responsabilidade penal das persoas xurídicas conforme á reforma do Código penal efectuado por Lei orgánica número 5/2010
- Lei 31/2014, do 3 de decembro, pola que se modifica a Lei de sociedades de capital para a mellora do goberno corporativo
- Circular 1/2016 da Fiscalía Xeral do Estado, do 22 de xaneiro, sobre a responsabilidade penal das persoas xurídicas conforme á reforma do Código penal efectuada pola Lei orgánica 1/2015
- Directiva (UE) 2019/1937 do Parlamento Europeo e do Consello do 23 de outubro de 2019 relativa á protección das persoas que informen sobre infraccións do Dereito da Unión
- Lei de prácticas corruptas no estranxeiro (FCPA – 1977)
- Convención contra o suborno da OCDE (1997)
- Convención das Nacións Unidas contra a Corrupción (2003)
- Principios Empresariais para Contrarrestar o Suborno de Transparencia Internacional (2003)
- Regras da *International Chamber of Commerce* para combater a corrupción (2005)
- *UK Bribery Act* (2010)

Adicionalmente, téñense en conta outros estándares nacionais e internacionais en materia de responsabilidade penal, como son:

- Norma ISO 19600 sobre Sistemas de Xestión de *Compliance* (Guía)
- Norma ISO 37001 de Sistemas de Xestión Antisuborno
- Norma UNE 19601 sobre Sistemas de Xestión de *Compliance* Penal
- Norma UNE 19602 sobre Sistemas de Xestión de *Compliance* Tributario
- Norma ISO 37301 sobre Sistemas de Xestión de *Compliance*
- Norma ISO 37002 sobre Canles de Denuncia

En caso de filiais ou sucursais suxeitas a xurisdicións estranxeiras ou normativa sectorial complementaria, as políticas e procedementos que estas filiais ou sucursais desenvolvan terán en conta, ademais da súa normativa propia, as obrigas a nivel consolidado contidas na normativa antes referida en tanto non sexan contraditorias cos requisitos específicos da xurisdición ou normativa sectorial correspondente.

4. Principios xerais de xestión do risco penal

Os principios polos que se rexen os presentes Principios Xerais e, en consecuencia, o Modelo de Prevención Penal, son os seguintes:

- i. Actuar conforme á lexislación vixente, o Código ético, as normas de Conduta aplicables, así como o resto das normativas internas.
- ii. Promover a cultura corporativa de prevención e non tolerar a comisión de actos ilícitos ou fraudulentos, así como fomentar a aplicación dos principios de ética e comportamento responsable.
- iii. Garantir a existencia de sistemas de control eficaces, permanentes e actualizados en todo momento.
- iv. Supervisar o sometemento de cantas actuacións e decisións se adopten en CaixaBank e nas entidades do Perímetro, ás normas internas, procedementos e protocolos establecidos para tal fin, así como aos correspondentes controis. En caso de Persoas Asociadas, estas actuacións e decisións serán as que se trasladen contractualmente no marco da prestación do servizo de que se trate.
- v. Asegurar os recursos e medios axeitados para a aplicación dos presentes Principios Xerais co fin de previr ou detectar a posible comisión de delitos.
- vi. Realizar actividades de formación que resulten axeitadas e proporcionadas, coa periodicidade suficiente para garantir a actualización dos seus coñecementos nesta materia e o desenvolvemento dunha cultura de ética empresarial e de cumprimento da lei.
- vii. Transmitir a responsabilidade de todas as persoas físicas ou xurídicas baixo o ámbito de aplicación dos presentes Principios Xerais con respecto á vixilancia de condutas potencialmente ilícitas desde a perspectiva penal. En particular, aquelas persoas que teñan ao seu cargo empregados ou equipos de traballo, velarán por previr comportamentos ilícitos penais e aseguraranse de recorrer coa maior brevidade e dilixencia aos órganos e procesos establecidos en canto os detecten.
- viii. Transmitir a obriga de todas as persoas baixo o ámbito dos presentes Principios Xerais de informar sobre calquera feito potencialmente constitutivo de delito, fraude ou irregularidade, que coñezan.
- ix. Promover en todo momento unha cultura de cumprimento que, coas debidas garantías de confidencialidade e protección do informante, favoreza as comunicacións de posibles riscos ou irregularidades con transcendencia penal, mediante as canles internas establecidas para ese fin.
- x. Investigar canto antes eventuais feitos presuntamente delituosos, garantindo en todo caso os dereitos das persoas que interveñen na investigación.
- xi. Coñecer o réxime disciplinario ante incumprimentos internos vinculados a posibles ilícitos penais en atención á normativa interna e legal de aplicación de acordo co previsto no Convenio Colectivo e o Estatuto dos Traballadores e demais normativa aplicable.

5. Modelo de Prevención Penal

Neste escenario, pois, resulta esencial asegurar que se dispón dun modelo de organización e xestión para a prevención de delitos cos axeitados sistemas de control de cumprimento normativo e prevención penal, co fin de previr e evitar que as entidades incorran en continxencias deste tipo.

Este Modelo inclúe, como elementos principais:

- i. Un órgano con poderes autónomos de iniciativa e control para a supervisión do funcionamento e do cumprimento do modelo de prevención implantado. En CaixaBank e nas entidades que conforman o seu Perímetro para os efectos dos presentes Principios xerais, estas funcións encoméndanse ao Comité de Xestión Penal Corporativa;
- ii. A identificación das actividades de CaixaBank e das filiais do Perímetro en cuxo ámbito poidan ser cometidos os delitos que deben ser previstos;
- iii. A implantación de medidas organizativas e procedementos que concreten o proceso de formación da vontade da persoa xurídica, de adopción de decisións e de execución destas con relación a aqueles;
- iv. Pautas de actuación ante a posible existencia de calquera conflito de intereses;
- v. Os recursos axeitados para impedir a comisión dos delitos que deben ser previstos;
- vi. A obriga de informar de posibles riscos e incumprimentos ao organismo encargado de vixiar o funcionamento e observancia do modelo de prevención;
- vii. A existencia dun Sistema Interno de Información para a detección e comunicación de posibles ilícitos penais;
- viii. A existencia dun réxime disciplinario que opere ante incumprimentos internos en atención á normativa interna e legal de aplicación, e
- ix. A verificación periódica do modelo e a súa modificación cando o seu mantemento o requira ou se produzan cambios na organización, na estrutura de control ou na actividade desenvolvida.

Este Modelo considera cinco (5) fases diferenciadas:

1. Fase de prevención: identificación das condutas penais de risco que afectan a CaixaBank e ás filiais do seu Perímetro, así como determinación da existencia de controis aplicables na materia.
2. Fase de detección: detección de posibles ilícitos penais a través das diferentes canles e medios existentes.
3. Fase de resposta: actuación do Comité de Xestión Penal Corporativa ante indicios ou sospeitas de comisión dun delito en CaixaBank ou nalgunha das filiais que conforman o seu Perímetro e redución –no posible– dos prexuízos que se poidan causar.
4. Fase de informe: comunicación e información periódica aos órganos de goberno e dirección de CaixaBank e, se é o caso, das filiais que conforman o seu Perímetro.
5. Fase de monitorización: avaliación periódica do Modelo e a súa adaptación tanto ás circunstancias de CaixaBank e das filiais do seu Perímetro, como á evolución das esixencias en materia de prevención de riscos penais nas persoas xurídicas segundo a súa evolución legal, xurisprudencial e doutrinal. Para levar a cabo a avaliación periódica do Modelo someterase a auditorías que terán, como mínimo, carácter trienal e que poderán ser internas ou externas.